

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Le v zdravem telesu biva zdrava duša. — Kritikujoči glasovi. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Abiturijentski koncert c. kr. učiteljskega v Ljubljani. — Eno leto učitelj v hribih.

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

Ljubi Bog je dal človeku um, pamet in prosto voljo. Za vsakega posameznega človeka so ti božji darovi neizmerne važnosti. Z umom in pametjo se človek uči, presoja, razmotriva, sklepa ter si z njima s pomočjo telesnih zmožnosti služi vsakdanji kruh. Z njima sodeluje naša duša, človek postane na ta način najpopolnejše bitje v stvarstvu. Stvarnik je dal človeku poleg tega še prosto voljo, da svoje dušne in telesne zmožnosti rabi po svoji razsodnosti in volji. On lahko dela dobro ali hudo, pravično ali krivično, za katere čine ga čaka plačilo ali kazen. Vse naše dušne zmožnosti so v najožji zvezi s telesom. Ako je naše telo zdravo in normalno razvito, sodelujejo z njim normalno tudi naše dušne zmožnosti; nezdravo, bolešno in pokvarjeno telo je velik zadržek dušnim pojavom. Ako hočemo torej, da bodo sodelovale harmonično naše duševne zmožnosti s telesom, skrbeti moramo v prvi vrsti za telesno zdravje. Za telesno zdravje so neobhodno potrebni zdrav, čist zrak, zdrava, tečna hrana, suho stanovanje in zmerno delo. Seveda sodi sem še več drugih reči, kakor obleka, zmernost v jedi in pijači itd., o čemer mi ne moremo sedaj govoriti. Od naše proste volje je odvisno tudi naše zdravje. Ako kdo dobro ve za pogoje, kako mu je živeti, da ostane čil in zdrav, a noče tega storiti, je potem sam kriv, da zboli in umrje. Mnogo je pa tudi takih, ki o pogojih zdravja ničesar ne vedo, ti zabredejo nehoté in nevedé v razne bolezni. Učiteljev sveta dolžnost je, da se v prvi vrsti oni sami poučijo o higijeni, da poučujejo šolsko mladino pri vsaki priliki, kako se ima vesti in ravnati v življenju, da ostane zdrava in čvrsta do pozne starosti. Zdravje je največja dota za vsakega človeka, katero nam je dal naš Stvarnik. Vse bogastvo sveta je brez pomena za bolnega človeka, nasprotno pa je največji siromak z zdravimi udi lahko srečen in zadovoljen. Ker je zdravje za vsakega učitelja eminentne važnosti, smo sklenili izpregovoriti o tem resno besedo. Razmotrivati hočemo posredne in neposredne učinke na naše zdravje.

Prvi in najvažnejši pogoj za zdravje je čist, zdrav zrak. Vzduh dihamo v pljuča, kamor prihaja iz života obrabljen temna kri, da se očisti, postane zopet svetlordeča in sposobna za nadaljnje funkcioniranje po životu. Kri redi vse ude, ona je takorekoč naše življenje. Slaba kri ali nje po-

manjkanje v našem životu provzroči razne bolezni in hiranje in naposled smrt. Srečni so oni ljudje, ki dihajo vedno čist, zdrav zrak; po zdravi barvi na licih se pozna njih zdravje. Na kmetih, kjer se navadno zauživa vedno čist zrak, so odrasli ljudje kakor šolski otroci zardelih lic, zdravje jim cvete z obraza. Vse drugače izgledajo ljudje po večjih mestih; mnogoštevilne hiše, ozke ulice, prenapolnjena stanovanja, dim raznih tvornic, prah in vedno bivanje med štirimi stenami provzročajo bledoličnost, ker ti uživajo vedno pokvarjen ali celo okužen zrak. Umrljivost po mestih je vedno večja v primeri z umrljivostjo na kmetih. Žal, da mi učitelji po mestih kakor po kmetih nismo deležni v polni meri tega božjega daru. Mnogo ur na dan moramo bivati med štirimi stenami v šoli. Do 80 učencev in še več pridrvi dan na dan z zaprašenimi in blatnimi črevlji v tesno šolsko sobo. Živa šolska mladina se vedno premika in drsa z nogami po tleh, da se vedno vzdiguje neizmerna množina prahu v zrak. Osemdesetero pljuč diha zrak te majhne in nizke sobe, po starih šolah celo brez duškov, toliko število ljudi okuži in spridi v kratkem času ves zrak, in v takšnem zraku moramo bivati mi učitelji dan za dnevom, mesec za mesecem, leto za letom. Zlasti v zimskem času, ko zunaj zmrzuje in brije mrzel veter, da ni moči vetriti, se pridruži ponajvečkrat temu neznosnemu smradu še pokvarjena šolska peč s svojo ogljenčevo kislino. V takšni šoli moramo mi bivati, učiti, govoriti in celo peti. Krasno življenje je to! Ni čudno, da se čuti vsak učitelj po končanem pouku vsega uničenega, za vsako drugo telesno in duševno delo nezmožnega, dokler se ne odpočije in okrepeča. Njegovo obledelo in ovenelo lice kaže, da je trpel in trpi še mnogo — mnogo. Ni čudno, da v takih razmerah hira in boleha naše učiteljstvo. Kdor ni posebno dobre, zdrave in močne telesne konstitucije, onemore, in smrt ga reši iz tega idiličnega stanu. Smrt, ki je tako pogosta v našem učiteljskem stanu, pridrvi s svojo koščeno, mrzlo roko največkrat radi zavživanja smradljivega in prašnega zraku. Jetika, ta neizprosna morilka naših tovarišev, se izcimi v prenapornih prsih zaradi vednega govorjenja, kričanja, potenja, prehlajenja, jeze, žalosti in — pomanjkanja.

O tej priliki povemo resno besedo svojim predstojnikom, posebno visokemu deželnemu šolskemu svetu, da je neobhodno potrebno radi zdravja učiteljev in učiteljic paziti z bistrim očesom na šolske prostore in število šolskih otrok. Premnogo naših šolskih prostorov je še starega sistema. Šolske sobe bi morale biti visoke 4 m z duški in s primerno

velikostjo in s primernim številom otrok. Šolske sobe so na več krajih skednjom podobne. Nizke so, temne, s premajhnimi okni in večinoma povsod premajhne, pa tudi duškov ni na mnogih krajih, klopi so ponekod tako uravnane, da sedi po mogočnosti mnogo otrok v njih. Imamo tudi mnogo vlažnih šol s slabimi okni in vrati, kamor uhaja smrad iz stranišč radi nedostajanja ventilacije. Mnogo je še enorazrednic z 100—200 otrok; take šole je treba razširiti v dvo-razrednice, če ne v trirazrednice. Kdo naj ima veselje do poučevanja, ko vidi smrt pred seboj radi omenjenih nedostatkov? Žal, da so vse naše pritožbe in prošnje zaman. Prvo in zadnjo besedo pri šoli ima tisti, ki šolo zida in jo vzdržuje, in to so naši krajni šolski sveti. Naši slavni krajni šolski sveti bi pa na več krajih najrajši videli, da bi ne bilo nobene šole. Ne čudimo se temu, vzdrževanje šole je nekaj dragega, kurjava, snaženje, popraviljanje in vzdrževanje šolskega poslopja, ubogi šolski otroci in sto drugih večjih in manjših potrebščin, vse to stane mnogo denarja. Naše socialno propadlo ljudstvo komaj diha pod bremenom raznih lastnih stroškov, zato gleda s kislim obrazom na šolske potrebščine, čeprav dobiva od šole največjo dobroto, izobrazbo in omiko, ki jima v principu ni nasprotno. Bože mili! Še nas čaka mnogo trpljenja po zadehlih šolskih sobah, ker je naše ljudstvo ubogo, a slavna naša vlada noče vedeti za vse te stroške prav nič.

Dokler je človek zdrav, že še prebije na nek čuden način vse, flegmatično se vda usodi, trpljenja se privadi kakor berač mraza, umreti ne želi, ker hoče živeti — živeti v trpljenju, žalosti in bedi. Drugače se pa godi, ko pride bolezen, ah, ta nesrečna nagajivka presrečnega učiteljskega stanu! Še ko je bil zdrav, ni mogel shajati s pičlo plačo, kam naj se pa obrne v času bolezni? Žena in otroci milo gledajo bolnega očeta-učitelja, ležečega v postelji. Radi bi mu postregli s tečno, bolniku primerno hrano, pa kje dobiti denar? Zdravnika je treba, zdravil ravno tako, vse to stane, stane mnogo denarja. Zdravnik z bližnjega mesta ali trga ne more priti radi prevelike daljave in vožnje izpod 20 do 30 K. Ta vsota je pa za učitelja velikega pomena, ne more žrtvovati toliko! Opiše se bolezen kaki ženi ali možu, pošlje se ga k zdravniku po zdravilo. Ta prinese zdravilo in zdravnikovo ustno sporočilo o zauživanju zdravila in drugih naročil radi postrežbe. Trpinu se obrača bolezen na slabše, mesto na boljše. Poleg trpljenja, ki ga provzroča bolezen, pride še hujša druga bolezen, in ta je skrb za svoje drage mladoletne, nepreskrbljene in ne odgojene otroke, skrb za poleg postelje zdihajočo ženo. Ako bi nastala katastrofa — smrt, kaj bo z ženo in otroki? Kam naj se ti podajo brez denarja, imetja in potem še brez stanovanja? — Blagor tistim učiteljem, ki imajo na licu mesta svojega zdravnika! V oddaljenih krajih morajo umirati brez zdravniške pomoči. V bolnišnico hoditi učiteljem ni vselej mogoče. Plačati je treba na dan po 1·80 K, s čim naj se pa redi doma mnogobrojna družina, ko ima na dan komaj 3 K plače? Brezplačno ne vzamejo v bolnišnico nobenega več, ker visoki deželni odbor brez usmiljenja tirja plačilo tudi od nas učiteljev, le v posebnih slučajih se zgodi, da se na večkratno prošnjo izbriše učitelju bolnišnični dolg. Pred kratkim nas je zapustil g. tovariš Pr., ki je moral dve leti, kakor je sam pravil, plačevati po 10 K na mesec bolnišničnega dolga. Nobena prošnja ni izdala nič. Ta je bil glavni povod, da je zapustil naš stan ter se podal na svoj dom. Za službe drugih stanov se trgajo, pri nas pa naši tovariši zapuščajo prostovoljno.

V majhni in zadehli šolski sobi, v pokvarjenem zraku, s prahom nasičenem, po 5 in tudi več ur na dan govoriti in poučevati lahkomišelnost in živo šolsko mladino, je nekaj jako naporenega, utrudljivega in zdravju vrlo nevarno delo. Po končani navadni šoli ni časa počitka za nas učitelje-očete z mnogobrojno družino; ostati je treba v šoli in nadaljevati pouk svojih lastnih otrok po eno, dve ali več ur na dan. Ako hočemo izobraziti svoje otročiče za življenje, da jim bo mogoče dobiti kdaj košček kruha, ki jim ga po ojetu in materi na drug način ni mogoče dobiti, ker sta sama siromaka brez imetja in kapitala, moramo neumorno delati za izobrazbo svojih otrok. Delati po 7 do 8 ur na dan s poučevanjem, to ni šala. Kakšno je to delo, to vemo mi iz lastne izkušnje, in kam dovede človeka tako trudapolno in neumorno delo, je le nam znano, drugi o tem ne more imeti niti pojma, kdor tega ne izkuša. Po končani šoli nas čaka torej mesto prepotrebne počitka in izprehoda v čistem zraku pod milim nebom delo v zadehli sobi. Pozimi moramo poučevati svoje celo pri luči radi kratkega dneva, o izprehodu ni govora, ker ponoči po mrazu se izprehajati ni mogoče. Stokrat blagor onim učiteljem, ki jim ni treba opravljati tega trudapolnega dela, ker nimajo svojih otrok, ali so toliko srečni, da jih morejo dati drugim v odgojo.

Kako malo so naše zdravstvene in druge kričeče razmere znane drugim, pojasniti hočemo z enim samim zgledom. Pred kakimi desetimi leti, ko je še živel državni in deželni poslanec kanonik Klun, so vložili prošnjo učitelji na deželni zbor za izboljšanje učiteljskih plač. Kanonik Klun je imel takrat med našimi poslanci prvo besedo; ko je prišla naša prošnja v deželnem zboru na dnevni red, je rekel ta naš zagovornik in ljubljenec učiteljstva (!) sledeče: „Orglajo naj, pa bodo lahko izhajali, presiti so, zato pa nočejo orglati! Vedno to beračenje za izboljšanje plač, doma se pa z župniki vedno prepirajo!“ Gospod kanonik Klun je že davno umrl — Bog mu daj dobro tam gori! — mi pa njegovih besedi nismo pozabili. Odkrito in ob kratkem je mož izrazil ljubezen do nas. On je bil duhovnik, in kot tak ni mogel govoriti drugače. Torej orglajo naj učitelji, da bodo mogli živeti! Kosmata kapa, to so pa res lepi dohodki za velik trud, s katerimi je mogoče živeti. Učitelj, ki se je ves dan trudil in mučil v zadehli in zaprašeni sobi, naj zbere pevee in pevke ter naj jih vsak dan pridno pripravlja za nedeljo, da bodo farani s petjem zadovoljni za 80, 120 ali največ 160 K na leto. Kadar se mu pa pevci ali pevke skujajo, kar se prav pogosto zgodi, je javna kritika radi slabega petja za to borno plačo taka, da se človeku ježijo lasje jeze in žalosti. Kdor ima bronasta prsa in jekleno zdravje, naj le poizkuša z orglarijo, kmalu je bo sit do grla. Ako učitelj ne mara ali ne more več opravljati tega sitnega in težkega posla za tako borno plačo, ga pusti dotični župnik oditi z motivacijo, da cerkev nima več denarja, oziroma da občina noče več plačati. Najme se drugega orglavca s štirikrat večjimi dohodki. Za drugega je imela cerkev in občina denarja dosti, ker je župnik tako zahteval, za učitelja seveda ni bilo denarja. Saj se poznamo! Vsaj lagati ni treba, da ste nam vdani prijatelji, ko je obče znano, da nam pri vsaki priliki mečete polena pod noge. — Isto nehvaležno, trudapolno in mučno delo je občinsko tajništvo. Zaslišavati in prepirati se z raznimi strankami, reševati nebroj došlih dopisov vsak dan pozno v noč, biti v strahu in odvisen od matere županje, župana, svetovalcev in vse občine, to vpliva jako hudo na že raz-

burjene živce in duševno onemoglega učitelja. — Orglarija in občinsko tajništvo sta grobokopa učiteljevega zdravja. Kdor se hoče vestno držati učiteljskega stanu, ima s tem več ko dovolj posla in truda, ako prevzame orglarijo in tajništvo, ne more potem nobenega dela vestno, natančno in pravočasno opravljati, največ trpi seveda pri tem šola in napredek.

Čudno je to, da se od nas učiteljev zahteva stransko delo za obstanek, od drugih stanov se pa tega ne zahteva nikoli. Kdo je že slišal, da bi si duhovniki, uradniki in vojaki služili svoj kruh s stranskimi opravki? Ti opravijo svoj stanovski posel, potem so prosti. Uživajo ljubo prostost na izprehodih v prosti prirodi in čistem zraku, se zabavajo v kaki družini, berejo ali počivajo in krepčajo svoje telo za nadaljno trpežno delo. Edini učitelj je izjema. On mora poleg navadne šole še skrbeti za pouk svojih otrok, ker nima sredstev, jih odgojevati na drug način, on mora biti tudi spreten vrtnar, čebelar, orglavec, pevec, občinski pisar, sotrudnik kmetijskih podružnic, mlekarn, konsumov in še Bog ve kaj. Nekateri si nakopljejo toliko skrbi in dela na glavo, da nimajo pokoja noč in dan. Vsa ta dela, poreče kdo, so za narod blagodejna, plodnosna in dobra. Res je to, ako so pa vsa ta dela in požrtvovalnost učiteljevi osebi in šoli v korist, za to se ne zmeni nihče. „Prenapeta struna rada počí“, pravi pregovor. Ali je mogoče, da bi ena oseba delala za tri ali celo za več oseb? Dela res nekaj časa, a kmalu začno pešati moči, jed več ne diši, spati ni mogoče zaradi prevelike dušne in telesne napornosti, srce utriplje neredno, želodec ne funkcionira več, slabosti prihajajo, bolezen trka na vrata, in trpin, ki se je mučil in žrtvoval za svoj obstanek radi bedne plače, mora iti v posteljo, pustiti mora šolo in vse druge stranske posle, bolezen ga je priklenila k počitku v posteljo — znabiti na veke.

Največkrat podležejo učitelji boleznim, smrtonosnim sušicim, zaradi prenapornega dela in prehlajenja, zaužitega prahu in smradu v šoli in slabe tečne hrane, radi ubožstva. Koliko naših vrlih tovarišev že krije črni grob, v katerega so legli v najlepši mladeniški ali moški dobi! Lahko bi še bili med nami in delali za blagor našega milega naroda, za prosveto, a legli so v grob zavoljo tožnih razmer, zavoljo prenapornega dela in bede. Celu formalne stopnje jih niso mogle rešiti!

(Dalje.)

Kritikujoči glasovi.

„Gorenjec“ prinaša v številki z dne 11. t. m. pod zaglavjem „Enaka pravica za vse!“ ta-le članek:

Profesor Metelko je bil odlikovan na svoje stare dni. Ko se kmalu potem predstavi škofu Wolfu, vpraša ga ta, kje ima križec. Odlikovanec začne preiskavati dolge žepe, prišite v škrijce rjave, duhovniške suknje, in med raznimi papirji pokaže škofu pred kratkim zadobljeno odlikovanje.

Na tem stališču stoji glede odlikovanj menda c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani, seveda le glede odlikovanj, katere je kratkomalo odpravil in ki se tičejo otrok v ljudskih šolah. Mi sicer pritrjujemo tej slavni korporaciji, če je mnenja, da mali paglavec ni za las boljši zaradi tega, ker se tiska njegovo ime v letnem poročilu z debelimi črkami; tudi ne ugovarjamo, da ni popolnoma izključeno, da bi se kak ljudski učitelj ne zmotil, da bi ne odlikoval kakega otroka, ki tega ni najbolj zaslužil, in da bi ne prezrl kakega drugega, ki je tudi zaslužil odlikovanje; ali to velja tudi za vse

druge državne in cerkvene oblasti. In vendar imamo razne križce, verižice, pridevke k imenom, imamo rdeče ovratnike, rdeče in višnjeve kapice, celo škrlataste plašče, s katerimi rečmi se odlikujejo pridni in zaslužni državljani.*)

Francoska revolucija je odpravila vse rede in plemstva, ali žene francoskih republikanskih ministrov so vendar vse srečne, če jih povabi kaka stara markiza na ples.

Za več milijonov težkim nevestam iz Amerike se izpolni najsrčnejša želja, če vlove v Parizu kakega zadolženega in izživelega grofa za moža. In v parlamentarnih državah se pripeti, da kak imeniten politik v mladih letih podira prestole in oltarje, na stara leta pa**) klečeplazi okolo cerkvnikov in dvornih žandarmov, da bi dosegel kak križec.

Tako svet pelja in v tem oziru človeštvo v naših dneh ni storilo niti koraka naprej. Zaradi tega menimo, da je c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani slab poznavalec človeške duše, slab računar in slab izgojevalec. S tem sklepom je vzel otrokom nekaj, kar po mnenju strokovnjakov vzgoji ni bilo na kvar, in česar so se otroci veselili. Če se že odpravljajo igračice, ali naj se res začne pri otrocih v ljudskih šolah? Ali res tiči v tem posebna izgojevalna modrost, da se zatre v mladi duši vsaka ambicija, da se že prepriča mladega otroka, da zadostuje, ako se le „skozi zleze“.

Mi gotovo nismo občudovatelji odlikovanj. In c. kr. korporacija, ki v stari monarhični državi odpravlja odlikovanja, nam skoro imponira. Ali nekaj nam ni prav! Stari modrijan je trdil, da je lahko določiti, kdaj se pri človeku začne otroško naziranje, ali prav težko, kdaj da poneha. Če se je torej c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani s priznanja vrednim pogumom podal v boj pri tisti človeški slabosti, v kateri imajo glavno oporo vsa odlikovanja, mu nismo očitali ničesar, obžalujemo le to, da ni dosleden, da je dejal komat na konja pri repu, da je začel reformatorično svoje delo pri — malih otrokih. Enaka pravica za vse!***)

* * *

Preganjanje učiteljev. „Soča“ piše: Preganjanje učiteljev za zadnjih volitev in ob drugih prilikah v naši deželi je bilo doslej naravnost nekaj nečuvvenega. Za vsako besedico, za vsak korak, ki ni baš prijal politikujočemu nuncu, so se podajale ovadbe na šolske oblasti, „discipliniralo“ se je učitelje, da je bilo grdo, in celo odpuščali so jih iz službe. Brez usmiljenja se je postopalo z njimi, po farovžih so se pa smejali, ako je bil kdo za pravo ničarijo in ker ni hotel kloniti tilnika pred kakim zbesnelim dervišem, pahnjen v nesrečo.

No, vlagali so se utoki proti določbam tukajšnjih šolskih oblastij, in šli so utoki tudi na ministrstvo, ki je pa sodilo o stvari drugače nego tu. Je pač zijala iz vseh proti prizadetim učiteljem naperjenih določeb le grda klerikalna lumparija. Omenjamo le dva slučaja: Nekega učitelja so bili odslovili, ali ministrstvo je ugodilo njegovi vlogi ter ga morajo reaktivirati, drugega so hoteli premestiti iz kraja pa tudi iz plačilne vrste v nižjo, ali ministrstvo je odločilo drugače; učitelj ostane, kjer je bil, dobi le opomin ali ukor. Tako se je vsaj deloma pokazala pravica proti klerikalnim lumparijam, katerim gredo naše oblasti le prerade na limanice.

S klerikalnimi učitelji pa je drugače. O enem so se v javnosti pripovedovale in tudi oblastim so bile sporočene take

*) Če bi se le zmeraj samo taki!

Uredn.

**) N. pr. dvorni svetnik Šuklje.

Uredn.

***) Gospodje pri deželnem šolskem svetu sploh čudno sedlajo svoje konjiče!

Uredn.

reči, da bi ga bili morali res le odsloviti. Ali kaj? Lepo premestili so ga, in sedaj se pehajo klerikalni poslanci pri namestništvu za to, da bi ga imeli kje prav blizu Gorice! Dvojna mera!

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

An sämtliche Volksschulleitungen!

Der k. k. Landesschulrat hat zufolge Erlasses vom 22. Juni l. J. Z. 1939, die Wirksamkeit der mit dem Landesschulraterlasse vom 16. Dezember 1902 Z. 4241 kundgemachten Verfügung Seiner Exzellenz des Herrn Ministers für Kultus und Unterricht vom 4. November 1902 Z. 6085, betreffend die Klassifikation der äußern Form der schriftlichen Arbeiten auf alle Kategorien der allgemeinen Volks- und Bürgerschulen sammt den Wiederholungsschulen vom z w e i t e n Schuljahre angefangen auszudehnen gefunden.

Dopisi.

Goriško.

Iz sežanskega okraja. (Sklep šolskega leta. Šolsko poročilo. Okrajna učit. konferencija.) Pri nas smo zaključili šolsko leto dne 15. julija in novo šolsko leto pričnemo 1. septembra t. l. — Voščimo vsem tovarišem in tovarišicam vesele počitnice!

Naš okrajni šolski svet je letos zopet izdal ob koncu šolskega leta tiskano „Šolsko poročilo“ o stanju ljudskega šolstva okraja sežanskega. Sestavil ga je g. nadzornik Matko K a n t e.

Vsebina tega poročila je sledeča: I. Spis: „Vedenje šolske mladine v šoli in zunaj šole. Kaj in kdo daje povod slabemu vedenju? S kakšnimi sredstvi se slabemu vedenju v okom pride?“ Ta 28 strani dolgi spis je spisala že leta 1887. gdč. Justina Štrukelj, učiteljica v Komnu, sedaj poročena Rasteiger v Ljubljani, in je bilo istega leta konferenčno poročilo. — II. „Številke 1, 2, 3.“ To so izreki, večinoma v verzih, ki jih je spisal g. Jožef Volk, učitelj v Zgoviku. — Teh je 23. — III. „Šolske oblastnije“. a) C. kr. dež. šolski svet. — b) C. kr. okraj. šolski svet. — c) Krajni šolski svet. Tu je omenjenih vseh 36 krajskih šolskih svetov v okraju in njih predsedniki imenoma. — IV. „Pregled učiteljstva v okraju“. — V. „Pregled šolske mladine, šolarskih knjižnic, šolskih knjig za uboge, šolskih vrtov in poslopij.“ — VI. „Neki statistični podatki in šolski dobrotniki“. — Taka in enaka šolska poročila pospešujejo napredek našega šolstva in so marsikomu v spodbujajo.

Dne 23. septembra t. l. bo ob 10. uri predpoldne v poslopju ljudske šole v Sežani okrajna učiteljska konferencija. Vzpored: 1. Pozdrav in poročilo predsednikovo. 2. Volitev namestnika in dveh zapisnikarjev. 3. Poročilo okr. šolskega nadzornika o stanju ljud. šolstva v letu 1902—1903. 4. „Oveca“, učna slika iz realij po formalnih stopnjah. Učna slika (obrazec) je za 4. šol. leto štirirazredne ljudske šole. 5. „Oveca“, popis po vprašanjih, učna slika iz spisja po didaktičnih (učnih) stopnjah. (Učna slika za 5. leto štirirazredne ljudske šole.) 6. Pojasnila formalnim in učnim stopnjam iz občega in sosebnostno iz praktičnega stališča. 7. Poročilo knjižničnega odbora a) o stanju okraj. učit. knjižnice, b) o blagajniškem stanju iste. 8. Volitev stalnega odbora. 9. Volitev knjižnič-

nega odbora. 10. Volitev dveh članov za deželno učiteljsko konferencijo. 11. Razni nasveti. (Te je predložiti 14 dni pred dnevom konferencije c. kr. okr. šol. nadzorniku.)

Obrazca, navedena pod točko 4. in 5., izdelaj sleherni učitelj in učiteljica ter ista predloži c. kr. okr. šol. nadzorniku do 1. septembra 1903.

Referenta tema slikama določi c. kr. okr. šol. nadzornik pozneje.

To vabilo se izdaja z ozirom na § 4. ministrske naredbi z dne 8. maja 1872, drž. zak. št. 68.

Opomba uredništva: V naši zadnji številki smo rekli v članku „Mi in naše želje“ med drugim: „... Bliža se čas, ko bo učiteljstvo počivalo z duševnim delom. Učitelji se bodo oddahnili za kratek čas itd.“ Zdaj pa vidimo, da mora učiteljstvo spisati dva, odnosno tri referate, oziroma obrazce v teku šolskih počitnic. Tega ne odobrujemo in obžalujemo, da mora učiteljstvo za dobo šolskih počitnic delati, pisati itd. — Upamo, da se v bodoče kaj takega ne zgodi več. Oprostite, a kar je res, je res!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

„Jubilejska samopomoč“ končuje z dnem 15. julijem 1903 svojo IV. upravno dobo.

V tem letu so pristopili k društvu: gg. Ivan Šega, učitelj v Dol. Logatcu, Šilc Pavel z gospo, učitelj* v Žireh, Črnagoj Fran, nadučitelj na Barju, Janežič Janko, c. kr. učitelj na vadnici v Ljubljani, in gdč. Plaper Ljudmila, učiteljica v Mozirju.

Izstopili so trije člani, a umrla sta gg. Josip Dolinar, učitelj v Krašnji, in Janez Živko, nadučitelj v Šmartnem pri Pohorju. Društvo šteje sedaj 183 članov.

V IV. dobi so bili naslednji dohodki in stroški: a) Dohodki: 1.) Gotovina iz prejšnjega leta K 27·08, 2.) Račun poštne hranilnice K 487·75, 3.) Obresti poštne hranilnice K 10·30, 4.) Vplačila članov K 1210·20, skupno K 1735·33.

b) Stroški: 1.) Vdovi Mariji Dolinar v Krašnji K 370, 2.) Vdovi Mariji Živko v Šmartnem K 370, 3.) Vloga v mestno hranilnico K 340, 4.) Provizija poštne hranilnici K 12·35, 5.) Poštne, tiskovine in služnine K 45·87, skupno K 1138·22, torej preostaja K 597·11, in sicer je od tega zneska: v poštne hranilnici K 556·97, v gotovini K 40·14, katera zneska se pripiseta na novi račun.

Rezervna zaloga je izkazala koncem leta 1902 K 1660·44 in se l. 1903 pomnožila za K 340, znaša torej: K 2000·44.

Poleg tega je zaostalo še 6 članov z vplačilom K 22, ki se jih opomni, da store čim prej svojo dolžnost, da bo pravi red.

Na Igu, dne 15. julija 1903.

Franc Ks. Trošt, t. č. predsednik.

Odbor učit. društva za kamniški okraj vabi vljudno k odkritju nagrobnega spomenika rajnemu tovarišu Gregorju Koželju, ki se bo vršilo dne 23. julija ob 10. uri dopoldne v Št. Gotardu. Ker mnogim ni bilo mogoče udeležiti se pogreba, poravnajmo sedaj isto zamudo!

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje 23. julija ob 1. uri popoldne v šolskem poslopju na Vranskem po sledečem vzporedu: 1. zapisnik, 2. metodična obravnava berila „Skrb in smrt“, 3. slučajnosti. Opozori se, da se zborovanje vrši tudi ob neugodnem vremenu.

Odbor.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bo zborovalo v četrtek, dne 6. velikega srpana ob 10. uri pred-

poldan v šoli Leitersberg-Krčevina po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Poročilo „Zavezinih“ delegatov o XV. glavni skupščini. 3. Volitev delegatov za zborovanje Lehrerbunda v Lipnici 14. in 15. dne kimavca. 4. slučajnosti. — K prav obilni udeležbi vabi najvljudnejše odbor.

„Savinjsko učit. društvo“ je zborovalo dne 25. rožnika na Polzeli. Z veseljem smo pohiteli tja ter se zbrali malodane polnoštevilno. Pri zborovanju sta poročala gg. Jare in Jakše o letošnjem zborovanju „Zaveze“ v Brežicah. Nato pa je poročal g. predsednik Farčnik o čebelarstvu, tej važni panogi kmetijstva. Pokazal nam je tudi, kako se pridobiva strd z medalnim strojem. S tem predavanjem je pokazal g. predsednik — kar smo sicer že poprej vedeli — da je veščak v tej stroki; zato se je pa tudi vnela potem tako živahna debata. Vsak je hotel kaj zvedeti zase od g. predavatelja. Tudi smo si ogledali na šolskem vrtu njegov vzorni čebeljak. Posledica tega predavanja je bil predlog, naj se osnuje v savinjski dolini čebelarstvo društvo, ki je bil tudi sprejet. Učiteljstvo naj prične akcijo in naj deluje na to, da se ta lepa ideja čim preje uresniči. Član čebelarkega društva bodi vsak pošten slovenski čebelar. Prihodnje zborovanje se vrši po dolgem času enkrat na Vranskem, in sicer v četrtek, dne 23. t. m. Tovariši in tovarišice, pohitite takrat v prijazni vranski trg, da se tudi na Vranskem snidemo enkrat polnoštevilno!

„Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo“ je zborovalo v nedeljo, dne 5. julija t. l. pri Sv. Križu poleg Slatine zopet ob prav mnogobrojni udeležbi. To nas navdaja z upravičeno nado, da so za vedno minili tisti časi, ko se je k našim društvenim zborovanjem zbiralo komaj po 10 do 15 članov. Kot mili nam gosti so bili navzoči: gospa Kurbusova (Slivnica), gdč. Šumrova (Št. Vid), tovariš Čulek (Št. Jur o. j. ž.) ter tovariš Mohorko (Št. Jur. p. Rogatec). Društvu sta na novo pristopili tovarišici gdč. Marija Matko in gdč. Eleonora Šavli. Glede na slavljenje društvene 30letnice se je sklenilo, da se taista preloži na prihodnje leto. V slavnostni odbor, ki ima v ta namen vse potrebno pripraviti in obenem tudi premišljevat, bi li ne bilo umestno, tem povodom izdati posebno spominsko knjigo, so bili izvoljeni: tov. Strmšek (kot predsednik) ter tovariši Ferline, Debelak, Brinar, Lorber, Sekirnik in Vezjak. — Društvo soglašja z izvajanjem „Lehrerbundovega“ predsedništva v 12. števil. njegovega glasila glede na preložitve spomenice o novem disciplinarnem zakonu ter pričakuje, da se bo pri sestavljenju te spomenice oziralo tudi na upravičene ugovore v dotični spomenici učit. društva za severno-vzhodno Štajersko. „Zavezni“ delegati so poročali o vtiskih, ki so jih prejeli o priliki nje letošnje glavne skupščine v Brežicah. Tov. Strmšek je tem povodom izpregovoril nekaj resnih besedi na adresu onih tovarišev in tovarišic, ki se za našo organizacijo premalo brigajo. Kot delegata za letošnjo glavno skupščino štaj. „Lehrerbunda“ sta bila izvoljena tovariša Hinko Žumer in Vezjak. Prihodnje zborovanje bo dne 6. sept. t. l. in sicer zopet pri Sv. Križu.

Iz slovenje-bistriškega okraja. Naše učiteljsko društvo je zborovalo dne 2. julija 1903 v Studenicah. Prisotni so bili skoro vsi društveniki, kar posebno radostno omenjam. Ob 10. uri dop. smo se zbrali v lepo okrašenem šolskem poslopju, kjer nas je iskreno pozdravil predsednik, g. Jos. Sabati, radujoč se nad mnogim številom društvenikov, prisotnostjo g. nadzornika dr. Bezjaka in odličnih gostov. Potem je imel izpolniti tožno nalogo, omeniti prerano smrt društvenika g. I. Živka, nadučitelja pri Sv. Martinu na Pohorju. V znamenje občnega sožalja so se vzdignili vsi prisotniki s sedežev. Nato je predaval g. nadzornik „o umetnosti lepega deklamovanja s posebnim ozirom na ljudsko šolo.“ Gospod govornik se je pokazal tudi tukaj kot odličnega strokovnjaka. Na „Cesarski pesmi“ in „Krstu pri Savici“ (Uvod) nam je pokazal praktično, kako se naj deklamuje. V presrečnih besedah je zahvalil predsednik gospoda nadzornika za to velezanimivo in poučno predavanje, katero je na željo prisotnikov obljubil obelodaniti v „Popotniku“. Tudi g. nadučitelju Vobiču se je izrekla iskrena hvala za trud, ki ga je imel pri dekoraciji in sprejemu. Društvo odobri korak predsed-

nikov, da se je pridružil prošnji na vis. štaj. dež. zbor, v kateri se zahteva odprava raznih pomankljivosti, ki se nahajajo v osnutku disciplinarnega zakona za štajerske učitelje. Omeniti imam še pristop g. Polaka iz Poličan in g. Košarja iz Gor. Polskave k našemu društvu. Po zborovanju se je vršil izlet k staremu gradu. Tihe gozdove veličastnega Boča so dramili odmevi naših pesmi, po stoletnih zidinah se je razlegal smeh vesele družbe, ki se je krepčala s pivom in vinom. Pogostil nas je g. nadučitelj Vobič in njegova soproga. Srčna hvala! Kmalu potem je bil skupen obed v gostilnici g. Koropca. Med raznimi napitnicami je posebno omeniti napitnico na cesarja, na c. kr. okr. glavarja grofa Attemsa kot predsednika okr. šol. sveta, potem g. nadzornika i. t. d. Petje in godba pa je po banketu vedrila naša sreča. Rob.

Ljutomersko učit. društvo je imelo svoje zadnje zborovanje dne 2. julija t. l. pri Sv. Križu. — Udeležba je bila še precej povoljna; imamo pa tudi nekaj članov, ki se radi odtegujejo društvenim zborovanjem. Koj po otvoritvi zborovanja, kateremu je predsedoval g. Vauda, so se poravnala nekatera društvena nesporezumljenja, pri čemer je prišel razgovor na obravnavo šolskih zamud. Slišala so se razna mnenja. Nekateri so bili mnenja, da se zamude ne bi prestrogo obravnavale, posebno v času silnega dela ne, ker bi se na tak način ljudstvo pridobilo za šolo; drugi so zopet izrazili mnenje, da se le pri strogem postopanju dožene reden obisk, kateri je podlaga uspešnemu poučevanju, ter da se kmetu z dobro šolo veliko več pomore, kakor pa s tistimi borimi vinarji, ki mu jih prisluži slaboten šolarček. Kot druga točka je bila na dnevnem redu naloga za letošnjo uradno konferencijo — geometrično oblikoslovje na naših šolah. — Snov in obravnava. (Nazorila.) — O tem predmetu nam je podal g. Vauda prav izbornih misli, za kar so mu izrekli navzoči prav toplo hvalo. Potem so se določili predlogi, ki se naj stavijo pri letošnji uradni konferenciji, in sicer: 1. Naj se uvedejo tudi na naših šolah nova berila namesto starih „Drugih beril“. (Zacherl). 2. Za obravnavo zamud naj se uvedejo nove tiskanice, ki jih rabijo že v mariborskem okraju. (Čeh). 3. Zamude naj se obravnavajo strožje. (Vauda). 4. C. kr. dež. šol. svet naj se naprosi, da preskrbi novo izdajo zakonov. (Tomažič). Ker se nihče več ne oglasi za besedo, zaključil g. predsednik zborovanje, zahvaljujoč se vsem, da so se potrudili tako daleč.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“ ima v 7. števil. to-le vsebino: 1. Pesmi Borisova. — 2. Voščilo. Anton Medved. Pesem. 3. Peter in Marko. Rajko Levin. Povest. — 4. Stara mamica pripoveduje Podoba v barvotisku. — 5. Pedenj-človek in laketbrada, kako sta se metala. Fr. Levstik. Pesem s podobo. — 6. Kosov Tine. M. Pintarjev. Povest s podobo. — 7. Dva zaslužna moža. Lad. Ogorek. Spominski spis z dvema podobama. — 8. Iz mladih dni. Samko Cvetkov. Povest. — 9. Na polju. Strninski. Pesem. — 10. Naše Pavle cvetični vrt. Andrej Rapè. Povest z barvastim okrasom. — 11. Romanca o sv. Ambrožu. Samko Cvetkov. Pesem. — 12. Pouk in zabava. Nezgodna Mihca Nerode. Simon Palček. Pravljičica s tremi podobami. — 13. Novice. Besedna naloga. Rešitev in rešilci.

Vestnik.

„Napredak“ prinaša v svoji 27. številki obširno poročilo o zadnjem „Zavezinem“ zborovanju v Brežicah.

Šolska izvestja. Prejeli smo več šolskih izvestij, o katerih izpregovorimo prihodnjič.

Našemu uredništvu prihaja izmed našega učiteljstva mnogo navdušujočih priznanj. Naši tovariši naj bodo preverjeni, da se bomo še nadalje neustrašeno borili za tlačane pravice učiteljstva.

Družbe sv. Cirila in Metoda letošnja glavna skupščina bo dne 6. avgusta v Litiji.

Odlika je! Naša tozadevna notica je imela vendarle uspeh. „Uradno“ sicer ne smemo hvaliti pridnih učencev, pač pa — kako bi dejali? — privatno. Tudi nekaj!

† Ivan Škrjanec, pravnik in rezervni častnik, je umrl dne 16. t. m. v 29. letu svoje dobe. Baval se je tudi z beletristiko ter je bil sotrudnik našega lista in „Zvončka“. R. i. p.!

Na znanje učiteljstvu. Zdravstvena komisija v Gradežu je privolila na vlogo goriškega dež. učit. društva le polovico vseh taks in pristojbin, katere plačujejo oni, ki se zdravijo v tamošnjih kopelih. — Ako gre torej kateri izmed članov dež. učit. društva v kopelj v Gradež, vzame naj s seboj izkaznico tega društva (karto-vstopnico), s katero dokaže, da je član društva ter da je deležen te izdatne olajšave.

Na c. kr. učiteljsku v Gorici so dostale letos izpit zrelosti s slovenskim in nemškim učnim jezikom te-le kandidatinje: Binter Silva, Boštjančič Irma, Bučar Marija, Cvahte Olga, Hmelak Ida, Jandl Franja (z odliko), Kljun Štefanija, Kovačič Alma (z odliko), Lapornik Ana, Lavrenčič Ljudmila, Lavrenčič Terezija (z odliko), Orehek Ljuboslava, Pavliček Berta (z odliko), Prinčič Ana, Samotorčan Helena, Strel Otilija, Sušelj Katarina, de Toni Ana, Vardjan Amalija (z odliko), Vodopivec Julija (z odliko) in Zei Ljudmila. S slovenskim učnim jezikom: Bizjak Ester, Ličen Ljudmila, Perin Marija, Skert Josipina, Stare Marija, Švagelj Ana, Šusteršič Julija, Trampuš Lucija, Vrezec Avrelja, Zarnik Ana, Živec Franja. Dve sta bili zavrženi za celo leto, dve pa iz enega predmeta za dva meseca. Za privatistinje (devet) pa se je pričel izpit 14. t. m.

Boj za slovensko šolo v Gorici. „Soča“ piše: Našim čitateljem je še v spominu, da je bila prevzeta eksekucijskim potom privatna šola „Šol. doma“ na račun goriške občine tačas, ko se kar ni moglo priti do tega, da bi se določilo za slovensko šolo kako primerno poslopje v mestu. Glede na določbo dež. šol. sveta je zahtevalo namestništvo od finančnega ravnateljstva v svrhu, da se zagotovi „Šol. domu“ plačilo za to šolo, rubež 2080 K davka pri glavni davkariji v Gorici na račun občine. Finančno ravnateljstvo je to izvršilo, še preden je bila rešena nova vloga goriške občine na upravno sodnijo. Tej vlogi se je pozneje ugodilo in dvignila se je določba dež. šol. sveta. Na to je vložila goriška občina pri državni sodnji tožbo za povrnitev zarubljene vsote 2080 K s 5% obresti. — Obravnava o tej stvari se je vršila dne 8. t. m. pod predsedstvom dvornega svetnika dr. vit. pl. Randa. Zastopnik tožbe, dr. Schwarz, je omenjal, da se je unel radi slovenske šole v Gorici ne le boj, marveč prava vojna, veliko je izzvanih odlokov, sedemkrat se je pozivalo upravno sodnijo, in vedno so se dvigale določbe šolskih oblastij kot nezakonite, izvzemši ukrep, da je mesto Gorica dolžno vzdržavati slovensko šolo. Zastopnik vlade, svetnik baron Schönberger, je izjavil, da vlada nima plačati goriški občini nikake odškodnine, ker so se zneski porabili v določeni namen še pred odlokom upravne sodnije, kar je odgovarjalo zakonu, ker vloga pritožbe v tem slučaju ni imela odnosilnega učinka. — Določeno je bilo, da je naznana državna sodnija svoj sklep 10. t. m. dopoldne. Državna sodnija je odbila tožbo mestne občine, utemeljevaje razsodbo s tem, da se državni zaklad ni okoristil, da so bili za časa razprave upravne sodnije zneski že oddani svojemu namenu, na drugi strani pa ne obstoji nikako pravno določilo te vrste, ki bi nalagalo dolžnosti za kako drugo odškodnino.

Krapinske toplice. Ravnateljstvo zdravilišča v Krapini nam naznanja, da plačuje učiteljstvo samo polovico pristojbin za uporabo kopeli.

Električno pisemsko pošto je iznašel inženier Robert Piscieli-Taeggi v Napolju. Podlaga tej pošti bodo po vsi celini gosto razpeljane iz štirih žic sestavljene proge. Po teh žicah bodo tekle skrinjice s pismi s hitrostjo 400 km v eni uri. Te proge bodo razdeljene v tri vrste. Žice prve vrste bodo vezale glavna mesta, žice druge vrste bodo razpeljane med glavnimi in manjšimi mesti in žice tretje vrste bodo vezale manjša mesta s trgi in vasmi. V poštnih poslopih prve in druge vrste bodo električne centralne postaje, ki

bodo s pomočjo strojev proizvajale potreben električen tok. Vsako poštno poslopje bo zvezano s poslopjem nižje vrste z dvema progama: po eni bodo tekli vozički tja, po drugi nazaj, tako da ne bodo mogli skupaj trčiti. Ko se bo tak voziček približal postaji na 500 metrov, bo nehal tok sam od sebe, in voziček se bo ustavil s pomočjo posebne zaviralne priprave. Mesto dosedanjih skrinjic pa bodo postavljeni po mestih stebri, v katere se bodo metala pisma. Takoj pri odprtini bo pečatni stroj, ki bo zaznamoval na pismu ime mesta, številko stebra, dan, uro in minuto oddaje. Posebna priprava bo spravila pisma v skrinjico na vrhu stebra, katero bo vsakih 5 minut izpraznil nabiralni voziček in pisma dovažal na pošto. Tu se bodo pisma sortirala in spravila v dotične kraje namenjene vozičke.

Koliko je avstrijskih-ogrskih južnih Slovanov? Lepo število nas je, ki smo slovanske krvi na slovanskem jugu.

Vseh Slovencev je	1,500.000 duš
Dalmacija in	600.000 „
Bosna in Hercegovina	1,600.000 „
Hrvaška in Slavonija	2,500.000 „
Istra	350.000 „
Slovencev in Hrvatov na Madjarskem	200.000 „
Skupaj	6,750.000 duš.

Kolika moč živi v teh slovanskih dušah, koliko boleti je zakopane v njih in koliko upov plameni z neugasnim ognjem v njih!

Zopet razpis častne nagrade. „Slovensko pevsko društvo“ v Ptujju razpisuje zopet častno nagrado 60 K za najboljši mešani zbor, ker po prvotnem razpisu ni bilo nobenega primerne mešanega zbora. Kompozicija naj ne bo pretežka ter kolikor mogoče v narodnem duhu. Rokopise je poslati odboru „Slov. pevskega društva“ v Ptujju do 1. novembra 1903. Glasbeniki naj se ne podpisujejo na svoj rokopis, temveč naj prilože svoja imena v zaprtem zavitku, na katerem bodi zabeležen naslov dotične kompozicije.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 666.

Kranjsko.

Na mestni slovenski dekliški 18 razrednici v Ljubljani se je s početkom šolskega leta 1903/4 sistemizovalo XI. učno mesto.

Prosilke za to mesto naj vlagajo svoje pravilno opremljene prošnje pri c. kr. mestnem šolskem svetu v Ljubljani najkasneje do 28. julija 1903.

Prosilke, usposobljene za meščanske šole, imajo prednost. Na zakasnele in nedostavno opremljene prošnje se ne bo oziralo.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani, dne 26. junija 1903.

Št. 736.

Na I. mestni deški ljudski šoli je stalno popolniti s početkom šolskega leta 1903/4 mesto učitelja s sistemizovanimi prejemki.

Pravilno opremljene prošnje je predlagati uradnim potom najkasneje do 8. avgusta t. l.

Na nezadostno opremljene in zakasnele prošnje se ne bo oziralo. C. kr. mestni šolski svet ljubljanski, dne 7. julija 1903.

Št. 921.

Na štirirazrednici v Starem Trgu pri Ložu je popolniti mesto učitelja.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 6. avgusta 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 6. julija 1903.

Abiturijentski koncert c. kr. učiteljskega v Ljubljani.

Kakor že nekaj let, tako so priredili tudi letos dne 14. julija abiturijenti-učiteljskički svoj koncert. Priznati se mora, da je to zanje velika žrtev, ker morajo izgubiti s tem mnogo ur, ki bi jim prav v tem času — ob času mature — prišle k večji koristi. Prav v tem vzroku pa tiči tudi vesela resnica, da še niso v naših mladih tovariših izginili vsi ideali, kakor ginevajo — žal, da je res! — na vseh koncertih in krajih. In to nas navdaja z upanjem, da tudi iz tega mladega naraščaja nastane trdna falanga v sprednjih naših vrstah.

Čas, ki se je v njem vršil ta koncert, ni primeren. Občinstvo si želi čistega zraka, išče si hladnega zatišja po kmetih, hrepeni po miru in počitku. Kdo bi sedaj hodil v zaprte prostore? Konstatovati se mora, da se je navzlic temu dvorana še precej napolnila, in to kaže, da so vendar še ljudje na svetu, ki si ne domišljujejo, da jim učitelj ne sega niti do členkov. Med drugimi so posetili koncert tudi: dvorni svetnik grof Schaffgotsch, dež. vlade svetnik vitez Kaltenegger, dež. šolski nadzornik Hubad, ravnatelj Levec in učiteljski zbor c. kr. učiteljski. Da niso izostali učitelji ljubljanskih mestnih šol, je umljivo ob sebi.

Posamezne točke pevskega dela so se vršile redno in točno, in priznati moramo, da so nas v vsakem oziru zadovoljile. Zlasti lepo, in lahko rečemo dovršeno se je pel mešani zbor: „Ave Maria“, pri katerem je nastopilo preko šestdeset svežih, dobro izšolanih glasov. Prav tako je pel dobro moški zbor — obsegajoč kakih 30 grl — Vilharjevo skladbo „Slovo“. Tu je imel glavno ulogo abiturijent Mahkota, ki je pokazal, da ima lep, obsežen bariton, ki bo pač še marsikateremu zboru v veselje, ako ga bo še gojil in šolal. Pred vsem nam je ugajal njegov mirni nastop in njegova čista intonacija. Veselo in živahno sta se izvajala Adamičeva lepa zbor „Lipa“ in „V gozdu“. Prav tako se je prav dobro pel Griegov mešani zbor „Nova zemlja“. Videti je bilo, da so se pevke in pevci mnogo trudili, da so dosegli svoj namen s tako lepimi uspehi. — Nekaj pa je, česar ne moremo zamolčati. Naše mnenje je, da se morajo vzporedno točke za koncerte bolj premišljeno izbirati, nego se je zgodilo v tem slučaju. Kjer je na razpolago toliko dobrih moči, kakor jih je bilo tukaj, tam se ni treba plašiti, da se seže umetniško nekoliko višje. Vilharjevo „Slovo“ je sicer lepo, toda v koncert ne sodi. Po našem mnenju je to popevka, ki naj si jo špogajo zbori po kmetih. Naj nas nihče ne razume napačno! S tem nočemo kratiti nobenemu zaslug, a naš princip je, da naj stremi učiteljstvo vedno po višjem in boljšem!

Omenjeno bodi, da je te zборе vodil pri izkušnjah kakor tudi pri zadnjem izvajanju učitelj glasbe gosp. Deleva, ki je s tem vnovič pokazal, da ve, da ni njegova naloga samo „šolmaštriranje“, pač pa še kaj drugega.

Slednjič naj se dotaknemo vojaške godbe, ki je sodelovala pri tem koncertu. Mi sicer nismo pogledali za kulise, a dozdevalo se nam je, kakor bi bili slavni godbi nekako premajhni ti možje in te gospodične, ki so jih najeli. Zato jim ni bilo treba nikake predizkušnje, ampak so nastopili kar ex abrupto, češ, dovolj za take in za one, ki jih pridejo poslušat! Nadalje: odstop in nastop kapelnikov — vse to kaže, da bi se morala podpirati društvena godba, ki bi bila morda hvaležnejša na povabilu, vsekakor pa — slovenska!

Eno leto učitelj v hribih.

Izkusil J—n.

(Dalje.)

Časih nisem mogel čakati večerje in šel sem jo iskat v bližnjo vas. Pa tudi tukaj ni bilo vselej časa dobiti za večerjo. Vprašal sem marsikje, če bi me vzeli na hrano, a ni šlo. „Kako naj kuham gospodu, ko ni dobiti mesa, niti tega in onega, vi pa ne boste jedli krompirja, žgancev in polente.“ Tako so me ženice odpravljale. Nič ni pomagalo, če sem zatrjeval, da bi bil s tem zadovoljen. V bližnji, 20

minut oddaljeni vasi Korenju je bila precej dobra kmetiška gostilnica. Par tednov sem hodil semkaj večerjat, a kmalu sem se te poti naveličal. Večkrat sem bil brez večerje. Hudo je bilo to, a ni bilo še najhujše. „Eto hudo neveljiko“. Ko sem neki dan plačeval Gričarici kosilo za pretekli mesec, sem izpoznal po jecljajočih njenih besedah, da mi ima povedati nekaj posebnega. Mislil sem, da mi bo srce odpovedalo funkcioniranje, ko sem slišal iz njenih precej širokih ust, da mi ne more več kosila kuhati, ker mora biti večjidel na njivi, za domače pa da je dobro, kakor je. „Boste si že kako preskrbeli“, mi je donelo v ušesih, ko sem zamišljen sedel v svoji sobici — kovačnici. „Kaj mi je storiti“, mrmram, „ali naj krepam!? Ali naj pišem Italijanu Succiju za navodilo, kako bi se dalo mesec dni živeti brez jedi?“ Bila je v vasi sicer krčma, a v to hišo ni šel rad niti navaden dninar. Tu je cvetela nesnaga v vsi svoji bujnosti. O krčmi žene Nesnage bom imel še priliko govoriti. Sedaj le toliko povem, da sem se ji nekoč jako zameril.

V mojo sobico se je prišlo skozi majhno, ozko vežo, ki naj bi bila obenem tudi kuhinja. Saj je dal previdni Gričar vanjo postaviti železen štedilnik, misleč ali bolj rečeno upajoč, da dobim na Bukovcu družico. On sam je imel dve hčeri, nekdo pa je hotel vedeti, da bi bil starejšo rad meni odrinil. Pa pustimo to! Še sem sklonjen sedel v sobi ter srepro zrl predse. Oko mi obvisi na štedilniku. „Čemu pa ta štedilnik tukaj?“ si mislim. Kar se sklonim pokonci in vzkliknem: „Da, tako bo! Za zajtrk skrbim sam, skrbel si bom še za kosilo, in vse bukovske babnice me znajo v uho pihati! Pismonosec gre trikrat v tednu v Sokolovec, on mi bo prinašal govedine in česar bo treba.“ Tako je sklenil enoglasno učiteljski zbor enorazredne ljudske šole na Bukovcu, in ta sklep se je izvrševal prav natančno po sejnem zapisniku. Ta sklep — nota bene — je bil odobren tisto usodepolno jesen, ko je bil v beli Ljubljani neki neizmerno, fuor di modo pobožen in oltre ad ogni credere usmiljen človek izbran rešiteljem „našega dobrega ljudstva“ in njegove svete vere. On je postal to, kar je še danes, jaz pa sem postal kuhar za učiteljsko osebje na Bukovcu. Mimgrede pa ponosno omenjam, da sem ta imenitni posel, brez katerega bi se svet podrl, izvrševal brez „Slov. kuharice“ ter sem do Velike noči pridobil 3 kg telesne teže. Še sem šel časih kosit in večerjat v Korenje. A ko je postalo vreme deželno — pardon: deževno — ter jel padati prvi sneg, sem opustil tudi to. Sedaj šele sem postal definitivni kuhar.

Prede povem kaj detajlov o svoji kuharski umetnosti, hočem izpregovoriti nekoliko o drugih odnošajih. Državno-zborske volitve so se bližale. Resnico govorim, če rečem, da sem v istem času pridobil nad 50% svoje izkušnje. Videl sem, kako se da resnicoljubje, ljubezen do bližnjega, odkritosrčnost, nesebičnost in druge kreposti praktično izvrševati. V Račjem, kjer sem prej služboval, sta bili imeni liberalizem in klerikalizem še malo znani. Sedaj, po taki izkušnji pa vem tudi vzrok temu. Saj je ondotni župnik — čast, komur čast! — s svinčnikom prečrtal v nekem pastirskem listu one odstavke, ki so bili naperjeni proti učiteljstvu ter jih vernikom ni prebral. Ob 10. uri je bral kaplan omenjeni pastirski list in kar je našel prečrtanega, je izpustil tudi on. Duhovenstvo in učiteljstvo istega kraja je prijateljski občevalo med sabo in harmoniralo v vseh točkah, dasi je bilo učiteljstvo docela napredno. Strmel sem pa in pričakoval božje strele z jasnega neba, ko sem slišal neko nedeljo hrastovskega kaplana brati pastirski list. Kar se je čitalo v njem o

učiteljstvu in šoli, ne bi bilo morda še tako gorostasno. A Suhač je list večkrat prekinil ter odstavke o učiteljstvu solil s svojimi izvirnimi mislimi. Med drugim je dejal — česar ne pozabim nikdar in kar je priobčil tudi „Sl. Narod“ —: „Učiteljstvo se brani duhovskega nadzorstva v šoli. Pa, predragi v Kristusu, kaj mislite, zakaj nočejo učitelji, da bi imeli mi vpogled v šolo? Zato nočejo tega, da vi, ki ste morali svoje otroke izročiti šoli, ne veste, kake knjige se rabijo pri pouku in ne veste, v kakem duhu so tiskane. Pa še neki drugi vzrok je, da učitelji nam branijo nadzorstvo v šoli, kjer se poučujejo vaši nedolžni otroci. Zato se učitelji branijo nas, da vi, ki ste morali svoje še nepopačene otroke izročiti učiteljem, ne veste, če ti poučujejo prav ali krivo.“ Skoro doslovno tako je govoril Suhač. Tako mi te besede še danes done v ušesih. Kaj so si mislili šolski otroci, ki so gledali zdaj suhega, kot rak rdečega petelina, zdaj mene v zakristiji! Tako sirovo agitacijo si je dovolil 26 letni duhovnik. „Zakaj to pustiš, zakaj to trpiš, dobrotno nebo?“ Čudil sem se, ko so mi dopovedovali, kako Suhač ponoči po hišah lazi ter zlasti žene nadleguje. Čudil sem se tembolj, ker kaj takega do istega časa še nikjer nisem videl niti slišal. To je bil isti Suhač, ki je v neki osebi videl hudiča. To je bil tisti duhovnik, ki so ga morali orožniki na dan volitve v V. kurijo izgnati iz konjskega hleva, kjer je od tropinovea otemnelim siromakom ponarejal glasovnice. To je bilo smeha! Kdo vendar je bil kriv, da je bilo tako prepira, toliko tepežev, da je tekla kri? Navzoč sem bil pozneje, ko je bil v sodni hiši na Žabjeku zaslišán neki eksmisijonar radi . . . no, saj že sedi v luknji. Najslabši vtisk je napravil na poslušalca njegov zagovor. In priče — uboge ženice in zapeljani kmetje — kako so bili preparirani! Nikoli nisem bil v šoli tako dobro pripravljen, tudi ne, če sem vedel, da bom vprašan.

Ker sem bil do iste dobe navajen mirnega življenja ter sem harmoniral s prečastito duhovščino na svojem prejšnjem mestu, sem si želel to tudi sedaj. Opazoval sem pa s treznim očesom, kaj se je vršilo v omenjeni dobi. Dobil sem vtisk, da so Boga dejali v pokoj. Saj ves mesec nisem slišal skoro nič tega, kar sem bil navajen slišati pri propovedih izza svojih mladih let. Omenjeno jesen pa je nastopila drugačna doba: doba strasti in podivjanja. Postavljen je bil drug bog in ta je imel svoj sedež v Ljubljani. Rad sem se spominjal srečnega časa, ko je vladal sveti mir med sosedi. Varoval sem se prepir netiti kakorkoli. Agitacije sem se zdržal. Še s tem naj bi se bil pečal, ko sem imel drugo veliko skrb: kako naj davek plačujem sitnemu želodec.

Skrb mi je začela beliti lase. Saj je bilo pač premisliti, kako naj si stvar uredim, da bom kolikor mogoče malo zamenjal svojo dolžnost. Želodec pa tudi nisem maral zamenjati. Prva skrb mi je bila, da sem si preskrbel drv, par loncev, krožnikov, žlic, vilic, nožev. Nakupil sem kave, bobove in knajpove, frankove cikorije, sladkorja, moke, riža, masti, soli, jesiha, olja i. t. d. Korbo krompirja pa mi je prinesel neki vdovec, tisti, s katerim sva šla neko nedeljo skupaj v Hrastovec k sv. maši. Ker sem tu pri Lenasički plačal zanj pol litra vina, se mi je izkazal hvaležnega s tem, da me je preskrbel z dobrim ameriškim sadom. Dasi nad

70 let star, se je pozneje stari Kremen izneveril svojemu vdovskemu stanu. Vsak ve, kje ga črevelj tišči!

Na semnju v Sokolovcu sem kupil škač, korec in kar je bilo še malenkosti, posebno pa dobro — metlo. Pa, prosim, razumite me prav: dobro sirkovo metlo sem kupil. Uboga metla, s katero sem neki večer tako pobijal sitne miške, ki so se predrznile priti v kovačnico!

Po vode sem hodil z velikim vrčem pozno zvečer, ko se ni videlo. Gričar je imel za hišo velik vodnjak. Zato sem moral hoditi mimo hiše. Če so imeli Gričarjevi vežna vrata zaprta, je bilo dobro, sicer so me pa čutili iz kuhinje, in časih je katera deklet ven pogledala, morda zato, da se je prepričala, kdo tako pozno ponoči straši, ali pa da je videla mojo malenkost. Če je bilo zadnje res, ni karsibodi. Sicer sem se pa naposled z deklicami toliko sprijaznil, da so me časih preskrbele z vodo in mi prinašale kruha iz bližnje pekarije. Starejša hčerka mi je časih celo pokazala, kako se skuha dobra polenta.

Vem, da te tare radovednost, ljubeznivi ženski spol, kaj in kako sem si kupal. Izvolite malo krotiti svojo radovednost, kmalu pride vse na vrsto. Na tem mestu takoj povem, da žganci se mi niso nikdar posrečili, niti ajdovi niti turščini, akoravno mi je dala Gričarjeva hčerka temu potrebnega navodila. Vse skupaj je izlezlo v pop, ki sem ga izlil skozi okno na vrt. Žal, jako žal mi je bilo za to jed, ker — nota bene — žgance prav rad jem, če so, seveda, dobro zabeljeni. Naslednje jutro sem se potožil gospodinji o slabem uspehu. Ona dé, da je bila moka morda vlažna. Kupim moko pri drugem trgovcu. Ta je bila videti dobra. Toda zopet pop. To me je izmodrilo, da nisem žgancev nikdar več kupal, niti turščnih niti ajdovih. Ta izkušnja je bila hud udarec zame, posebno ker sem nacvrl velik lonec masti ter imel v zalogi pisker lepih rumenih „keberčkov“.

Pa menite, dragi čitatelji, da si res nisem več privoščil dobrih žgancev? O, pa še kolikokrat! Blizu Hrastovca stoji vas Dolina. Z gostilničarjem Turšičem, jako kratkočasnim in dovtipnim možem — dal je že odgovor za svoje burke, Bog mu daj dobro! — sva bila velika prijateljca. Posetila sva ga z Rjavecem. „Kaj ne, boterca, da jih boste skuhali, prav rumene, da se bodo smejali? Pa ne pozabite na take „kebrčke“ (pokaže svoj palec). Oh, le napravite jih, pa veliko, saj ste tako ljubeznivi, boterca“. Tako nagovori moj prijatelj prijazno gostilničarico, lepo Ivanko. Tak poklon je bil vreden dobrih žgancev. O, kako smo otepali že čez pol ure rumene, dobro zabeljene žgance kar vsi iz ene sklede. Tudi Ivanka je stoje pomagala. „Le globoko zgrabite, mast je na dnu“, nas opozarja gospodinja. Turšič je bil prvi sit. „Turšič in turšični žganci, to ne gre skupaj“, tako pravi in položi žlico na mizo. „A, si nehal, to je prav“, govori Rjavec, „o, ko bi hotel pustiti še moj prijatelj“. Ko jih je bilo še polovico sklede, neham tudi jaz. Ko zapazi to Rjavec, potegne skledo predse, ovije roko okolo nje ter otepa žgance s tako slastjo, da je le malo manjkalo, in prijel bi bil jaz zopet za žlico. Ko jih je jelo zmanjkovati, podloži skledo z žlico, da bi se vsa mast zbrala na eni strani sklede. „O, kako je to dobro“, mrmra Rjavec, „vidi se, da jih je napravila ljubezniva boterca“.

(Dalje.)

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrta leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljave naj se pošiljajo franco. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.